

POSTANOWIENIE

10 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 10 października 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa E. spółki akcyjnej w W.
przeciwko M.K. i Ł.K.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej M.K. i Ł.K.
od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie
z 30 listopada 2022 r., V Ca 931/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.
[SOP]

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach

Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 30 listopada 2022 r., sygn. akt V Ca 931/22, pełnomocnik pozwanych, M.K. i Ł.K., wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarga oparta jest na obu podstawach kasacyjnych, tj. naruszeniu prawa materialnego (art. 828 § 1 w zw. z art. 5, 58 § 2 i 3 k.c. oraz art. 385¹ k.c.; art. 6 w zw. z art. 828 § 1 k.c.) oraz naruszeniu przepisów postępowania (art. 232 k.p.c. i art. 381 k.p.c.). W uzasadnieniu skargi (ostatnia strona) skarżący wskazali, że jest ona oczywiście uzasadniona, gdyż zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza przepisy prawa materialnego oraz przepisy postępowania. Sąd nie zbadał abuzywności postanowień umowy kredytu w zakresie ubezpieczenia niskiego wkładu, co doprowadziło do zasądzenia roszczenia. Ponadto, Sąd wyręczył stronę powodową w udowodnieniu roszczenia, co stoi w oczywistej sprzeczności z regułami dowodzenia. W uzupełnieniu braków skargi (pismo z 16 maja 2023 r.) szerzej uzasadniono wniosek o jej przyjęcie, powołując się na potrzebę rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego (które następnie sformułowano) oraz wykładni prawa materialnego (art. 828 § 1 w zw. z art. 5, 58 § 2 i 3 k.c. oraz art. 385¹ k.c.). Ponadto wskazano, że skarga jest oczywiście uzasadniona, opierając się *de facto* na przyczynach określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c., mimo że zaniechano wskazania tej podstawy.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania, obligatoryjnie uzupełniony o uzasadnienie, jest jednym z istotnych elementów skargi kasacyjnej. W obecnym stanie prawnym kwestie te reguluje, w oddzielnej jednostce redakcyjnej, art. 398⁴ § 2 k.p.c., który stanowi, że „Oprócz wymagań przewidzianych w § 1, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie”. Wymóg zamieszczenia w skardze odrębnego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został formalnie spełniony, zwłaszcza uwzględniając treść pisma uzupełniającego braki z 16 maja 2023 r., jednak uzasadnienie to *de facto* jest jedynie namiastką uzasadnienia przyczyn kasacyjnych (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 grudnia 2023 r., I CSK 722/23, z 12 grudnia 2017 r., IV CSK 309/17 i z 8 czerwca 2016 r., I PK 199/15, niepubl.).

Poza powołaniem jednego wyroku Sądu Okręgowego, wniosek nie zawiera uzasadnienia przedstawiającego juretryczną argumentację wykazującą deklarowane w tym wniosku zagadnienie prawne, potrzebę wykładni przepisów prawa materialnego oraz oczywistą zasadność skargi kasacyjnej. Wymaga podkreślenia, że Sąd Najwyższy nie może domyślać się, co skarżący ma na myśli. Dla spełnienia wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania, zawierającego wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przysądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego.

Pozwani, konkretyzując pierwszą przyczynę przysądu (z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), wskazali, że w ramach rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego, Sąd Najwyższy winien odpowiedzieć na następujące pytanie: „czy abuzowność postanowień umowy kredytu, zawartej przez bank z konsumentem, w zakresie ubezpieczenia niskiego wkładu, powinna zostać wzięta pod uwagę przez Sąd z urzędu oraz czy w razie stwierdzenia, że postanowienia umowy kredytu w zakresie ubezpieczenia niskiego wkładu są abuzowne i bezskuteczne wobec konsumenta, po stronie konsumentów powstaje wobec ubezpieczyciela obowiązek regresowy, w zakresie wypłaconego ubezpieczenia”. Odnosząc się do tak sformułowanych przez skarżących *de facto* dwóch pytań należy uznać, że skarżący nie sprostali obowiązkowi wykazania, iż w sprawie wystąpiło istotne zagadnienie prawne w sposób zgodny z konsekwentną i utrwaloną wykładnią przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. W świetle ugruntowanego orzecznictwa skuteczność powołania się na tę przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zależna jest nie tylko od wyartykułowania przez stronę skarżącą zagadnienia prawnego, ale również niezbędne jest wywiedzenie w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania argumentów juretrycznych wskazujących na występowanie rozbieżności interpretacyjnych przy rozstrzyganiu przedstawionego zagadnienia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2018 r., I CSK 798/17, niepubl., z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17, niepubl. oraz z 8 kwietnia 2018 r., V CSK 577/17, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie

powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.). Kwestia taka powinna spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. - zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, niepubl. oraz z 14 września 2012 r., I UK 218/12, niepubl.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, niepubl. oraz z 24 października 2012 r., I PK 129/12, niepubl.). Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym stosowania prawa. W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania do Sądu Najwyższego. Konieczne jest również zaproponowanie możliwych (odmiennych) odpowiedzi na postawione pytanie. Ograniczenia się do sformułowania pytania, wymagającego zdaniem skarżącego udzielenia odpowiedzi, nie wypełnia zatem dyspozycji wskazanego przepisu. (zob. m.in. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 grudnia 2011 r., II PK 183/11, niepubl., z 20 grudnia 2011 r., II PK 207/11, niepubl., z 9 stycznia 2017 r., II CSK 423/16, niepubl. oraz z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, niepubl.).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania występuje błąd w zakresie sposobu argumentacji. Formułując zagadnienie prawne w odniesieniu do postanowień umowy dotyczących ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, konieczne jest precyzyjne wskazanie, które postanowienie jest przedmiotem analizy. Ogólne stwierdzenie, że „postanowienia dotyczące ubezpieczenia niskiego wkładu należy uznać za abuzywne”, jest niewystarczające. Należy wskazać konkretny paragraf, ustęp i punkt umowy, aby jednoznacznie ocenić jego abuzywność. Choć uzasadnienie podstaw skargi zawiera pewne argumenty i pozwala skonkretyzować te postanowienia, tego zabrakło w części

argumentacyjnej wniosku o jej przyjęcie. Wprawdzie można mieć wątpliwości co do zasadniczego stanowiska sądu w zakresie niemożności badania kwestii abuzywności postanowień umowy, to jednak skarga kasacyjna nie zawiera przekonujących argumentów wskazujących na abuzywny charakter tych postanowień. W szczególności, uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawiera odpowiedniej argumentacji prawnej odnoszącej się do tego zagadnienia. Przedstawione „zagadnienie prawne” w istocie prezentuje jedynie pogląd prawny skarżących na sprawę, oderwany od orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz doktryny. Skarżący nie przywołali poglądów doktryny ani orzecznictwa, które potwierdzałyby tezę o istotności zagadnienia. Ograniczyli się do wyartykułowania problemu prawnego bez jednoczesnego osadzenia twierdzeń na kanwie argumentacji jurydycznej i skonfrontowania ich z argumentami przeciwnymi. Przedstawili jedynie własne stanowisko prawne, nie popierając go odpowiednią argumentacją jurydyczną. Nawet przy założeniu, że sąd nieprawidłowo zaniechał kontroli abuzywności, skarga kasacyjna nie zawiera zarzutów przekonujących, że takie postanowienia o charakterze abuzywnym wystąpiły w tej umowie. Nie budzi przy tym wątpliwości w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że dopuszczalna jest umowa ubezpieczenia niskiego wkładu oraz obciążenie kredytobiorców obowiązkiem opłacenia składki z tego tytułu w umowie kredytu bankowego, w której ubezpieczonym pozostaje bank. Za abuzywne mogą być natomiast uznane postanowienia umowy dotyczące mechanizmu ustalania wysokości składek z tego tytułu (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 19 września 2018 r., I CNP 39/17 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 14 lutego 2020 r., III CSK 249/19).

Powołanie jako przyczyny kasacyjnej potrzeby wykładni przepisów prawa, zatem określonej przez art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., wymaga w szczególności wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, sprecyzowania, w drodze stosownego jurydycznego wywodu, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Innymi

słowy, dla wykazania przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., konieczne jest nie tylko wskazanie na potrzebę interpretacji określonego przepisu prawa, ale też sprecyzowanie, poprzez adekwatny wywód jurydyczny, z czego potrzeba ta wynika i jakie motywy zaważyły na tym, że dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Jeżeli, natomiast, podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. m.in. postanowienia z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl., z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl., z 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, niepubl., z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl., z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl., z 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, niepubl., z 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, niepubl. i z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, niepubl.). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, zaprezentowane przez skarżących, nie spełnia wymogów rzetelnego wykazania przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.. Skarżący, poza wskazaniem przepisów, prezentują twierdzenia i operują ogólnikami, które nie stanowią przekonujących argumentów przemawiających za potrzebą dokonania wykładni przepisów prawa materialnego.

Z kolei uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej jako przesłanki jej przyjęcia do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego oraz przeprowadzenia wyводу zmierzającego do jego wykazania. Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19,

niepubl.). O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której spowodowało ono wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Pozwani nie wykazali również tej przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarżący, bez głębszej analizy, tłumaczą dlaczego ich zdaniem skarga jest oczywiście uzasadniona. Ogólne powołanie się w uzasadnieniu wniosku na naruszenie w sposób oczywisty przepisów prawa, w tym art. 6 k.c. oraz przepisów dotyczących postępowania dowodowego w postępowaniu odwoławczym, opatrzone krótkim komentarzem skarżących, bez dalszego uzasadnienia wykazującego kwalifikowany charakter zarzucanych naruszeń, nie mogło prowadzić do stwierdzenia podstawy przyjęcia skargi do rozpoznania, przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Skarżący nie spełnili wymogów, upatrując oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w naruszeniu art. 6 k.c. przez Sąd Okręgowy w Warszawie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że norma z tego przepisu nie ma samodzielnego zastosowania, lecz współwystępuje z odpowiednią normą prawa materialnego, stanowiącą podstawę prawną żądania lub stanowiska procesowego strony. Zarzut naruszenia samego art. 6 k.c., bez wskazania przepisu określającego elementy hipotezy normy prawa materialnego (fakty) mające być wykazane, *a limine* nie może okazać się skuteczny (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 1 marca 2022 r., I PSK 211/21, niepubl., z 17 marca 2021 r., II CNP 7/21, niepubl. i z 18 listopada 2020 r., III UK 398/19, niepubl.). Zdanie dotyczące naruszenia reguły dowodzenia, wsparte krótkim komentarzem, także nie może przesądzać o oczywistej zasadności skargi. Przepisy w ramach tej przyczyny można wywieść jedynie pośrednio – z podstaw kasacyjnych. Sąd może na podstawie art. 232 k.p.c. działać z urzędu. Art. 232 zd. ostatnie k.p.c., stosowany w postępowaniu apelacyjnym za pośrednictwem art. 391 § 1 k.p.c. (nie powołanego w skardze kasacyjnej) upoważnia sąd odwoławczy do dopuszczenia dowodu niewskazanego przez stronę. Z kolei art. 381 k.p.c. uprawnia ten sąd do pominięcia nowych faktów i dowodów, jeżeli strona mogła je powołać

w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikała później. Zarzut ten nie może przesądzać o oczywistej zasadności skargi, zwłaszcza gdy skarżący dążą do tego, aby sąd działał z urzędu w przeciwnym kierunku.

Należy jednak wskazać, że zakres badania sprawy w ramach przedsądu nie uprnia Sąd Najwyższego do oceny zasadności zarzutów zawartych w skardze kasacyjnej na tym etapie postępowania. Nie jest zadaniem Sądu Najwyższego doszukiwanie się w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych jurydycznej argumentacji mającej wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa, która potwierdzałaby oczywistą zasadność skargi kasacyjnej. Na tym bowiem etapie postępowania (predsąd) podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie nie podlegają jeszcze badaniu. Podstawy kasacyjne podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W sprawie nie zachodzi także nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego nie orzeczono, ponieważ w odpowiedzi na skargę kasacyjną nie zawarto argumentacji ani wniosku o odmowę przyjęcia skargi oraz zasądzenie kosztów w przypadku odmowy. Pomimo doręczenia pełnomocnikowi powoda odpisu skargi kasacyjnej wraz z pismem uzupełniającym braki (obejmującym uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania), wniosek przeciwnika skargi dotyczył wyłącznie oddalenia skargi i zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Logiczno-językowa wykładnia tego żądania zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, zawartego w odpowiedzi na skargę, prowadzi do wniosku, że wniosek kosztowy aktualizował się w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i jej merytorycznego rozpoznania, a nie na etapie przedsądowym – w przypadku odmowy jej przyjęcia do rozpoznania.

(A.G.)

[a]